

1. ความสำคัญของปัญหา

การผูกเสี่ยวจัดว่าเป็นประเพณีอันดั้งเดิมของชาวไทย ซึ่งมีมานานนับศตวรรษ คำว่า "เสี่ยว" หมายความว่า การเป็นมิตรแท้ เพื่อนแท้ มีความซื่อสัตย์สุจริต และจริงใจต่อกัน สามารถตายแทนกันได้ เมื่อได้ผูกเสี่ยวกันแล้ว คู่เสี่ยวจะมีความผูกพันซึ่งกันและกัน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและอื่น ๆ ความผูกพันอันนี้จะแผ่ขยายไปถึงเกียรติยศของทั้งสองฝ่ายด้วย การผูกเสี่ยวไฉนมีแทบทุกภาคของประเทศไทย เช่น ชาวไทยภาคเหนือ มีประเพณีความผูกพันกันทางชีวิตจิตใจ เรียกว่า "เสี่ยว" ชาวไทยภาคใต้ก็เช่นกันหากครอบครัวใดมีความสนิทสนมกลมเกลียวรักใคร่กัน และกรรมาภักดิ์ทั้งครอบครัว ก็เคยมีประเพณีได้หารกในครัวเป็นเกลอกันตั้งแต่วัยในครัวแม่ ถ้าถลอกถอยบาดต่างเพศกันก็มักจะไต่เตงงานกัน ถ้าเป็นเพศเดียวกันก็มีฐานะเป็นเกลอกับ หรือผู้ใดเกิดในปีเดียวกัน มีอารมณ์ จิตใจคล้ายกันก็จะเป็นเกลอกัน ชาวไทยภาคอีสานตอนใต้ เช่น จังหวัดศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ มีประเพณีผูกพันระหว่างบุคคลซึ่งอยู่ในวัยเดียวกัน เพศชาย เรียกว่า "เกลอ" เพศหญิง เรียกว่า "มิเรียว" (มิตร)¹

ชาวไทยอีสานตอนเหนือ เช่น ขอนแก่น กาฬสินธุ์ อุดรธานี อุดมราชธานี บหาสารคาม สกลนคร นครพนม หนองคาย ฯลฯ เรียกเพื่อนสนิทมิตรแท้ว่า "เสี่ยว" ซึ่งผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายจะกระทำพิธีผูกข้อมือให้ได้ เพื่อให้มีความ

¹จากรมฤต เรืองสุวรรณ, "เสี่ยว," ใน ผูกเสี่ยว, (ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, 2523), หน้า 2-3.

รักกันอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น การผูกเสี่ยวในระบอบคอมมิวนิสต์ขึ้นอยู่กับโอกาส และความสะดวกของกรอบเวลานั้น ๆ¹ จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ภาคอีสานได้มีการผูกเสี่ยวอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ประการหนึ่งอาจจะเป็นเพราะความขัดแย้ง และความแปรปรวนของดินฟ้าอากาศทางภาคอีสานก็ได้ที่ทำให้ภาคอีสานพยายามจะหาหลักประกันความมั่นคงทั้งทางจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อความปลอดภัยจากภัยพิบัติอันเกิดจากความแปรปรวนของดินฟ้าอากาศ ซึ่งเกิดขึ้นอยู่เนือง ๆ ก็ได้

การผูกเสี่ยวนั้น ปกติมักจะเป็นเพศเดียวกัน และมีอายุใกล้เคียงกัน แต่ก็มีผู้เสี่ยวน้อยรายที่มีอายุแตกต่างกัน แต่ก็ไม่ต่างกันมากนัก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพอใจของบุคคลทั้งสองฝ่าย การผูกเสี่ยวแบบดั้งเดิมนี้ ผู้เสี่ยวส่วนมากมักมีพื้นฐานมาจากความรักใคร่ สนิทสนมกัน เพื่อให้ผูกเสี่ยวกันแล้วจึงจะมีความรัก ความสามัคคี และความจริงใจต่อกันมากขึ้น ความรักนี้จะเชื่อมโยงไปถึงญาติพี่น้องของผู้เสี่ยวในครอบครัว และในหมู่บ้านอีกด้วย ดังนั้นการมีเสี่ยวหรือมีเพื่อนพ้องนั้น นับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม

ทางฝ่ายปกครอง ได้เล็งเห็นความสำคัญของการมีเสี่ยวเช่นกัน จึงได้จัดให้มีพิธีผูกเสี่ยวขึ้นในวันที่ 29 พฤษภาคม 2523 มีผู้เสี่ยว 200 คู่ หรือ 400 คน การผูกเสี่ยวในครั้งนั้น ได้เลือกบุคคลที่มีบุคลิกภาพ ทัศนคติ อารมณ์จิตใจที่คล้ายคลึง

¹ วิไลวัชร กฤษณะสุทธิ, "ประเพณีการผูกเสี่ยว," จุฬสารสังคมศาสตร์ 2 (มิถุนายน-ตุลาคม 2523) : 49-55.

กันจักถูกเสียวกัน การถูกเสียวแบบทางการนี้ ดูเสียวอาจจะไม่เคยรู้จักกันมาก่อน
ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจใคร่จะศึกษา และติดตามผลของการถูกเสียวครั้งนั้นว่า
ดูเสียวได้มีการถือถือไปมาหาสู่ และช่วยเหลืออะไรกันบ้าง เพราะปัจจุบันนี้จังหวัด
ขอนแก่น ได้จัดให้มีพิธีถูกเสียวทางการขึ้นอย่างกว้างขวาง ในระดับจังหวัดซึ่งเริ่ม
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 จนถึงปัจจุบันเป็นประจำทุกปี

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย มีดังนี้.-

- 2.1 เพื่อศึกษาแบบแผนของการถูกเสียวตั้งแต่เริ่ม และเสียวทางการ
- 2.2 เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานของการมีถูกเสียว
 - 2.2.1 ศึกษาลักษณะทั่วไปของการเสียวตั้งแต่เริ่ม และเสียวทางการ
 - 2.2.2 ศึกษาพื้นฐานของการมีถูกเสียว
- 2.3 เพื่อศึกษาถึงการติดต่อสัมพันธ์กันหลังการถูกเสียว
- 2.4 เพื่อประเมินผลการถูกเสียวในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และ
การปกครอง
- 2.5 เพื่อศึกษาทัศนคติของการเสียวตั้งแต่เริ่ม, เสียวทางการ และทัศนคติของ
ประชาชนถึงอำเภอเบ็ญ้อยที่มีต่อโครงการถูกเสียวทางการ และ
การถูกเสียวตั้งแต่เริ่ม

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ มีดังนี้.-

- 3.1 จะได้อารบถึงแบบแผนของการถูกเสียวตั้งแต่เริ่ม และเสียวทางการ
- 3.2 จะได้อารบลักษณะพื้นฐานของการมีถูกเสียว

- 3.3 จะให้ความรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กันหลังการผูกเสี่ยว
- 3.4 จะให้ความรู้เรื่องการผูกเสี่ยวในวัฒนธรรมธุรกิจ สังคม การเมือง และการปกครอง
- 3.5 จะให้ความรู้เกี่ยวกับทัศนคติของเสี่ยวดั้งเดิม เสี่ยวทางการ และทัศนคติของประชาชนถึงอำเภอเบ็ญ้อย ที่มีต่อโครงการผูกเสี่ยวทางการ และการผูกเสี่ยวดั้งเดิม
- 3.6 จะเป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงพิธีผูกเสี่ยวในระดับจังหวัด ตลอดจนทั้งเป็นการกระตุ้นส่งเสริม ฟื้นฟูประเพณีผูกเสี่ยวในระดับจังหวัดต่อไป

4. ระเบียบวิธีในการวิจัย

- 4.1 ขอบเขตของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยผูกเสี่ยวทางการ ทามโครงการผูกเสี่ยวทางการ ซึ่งถึงอำเภอเบ็ญ้อย จังหวัดขอนแก่นได้จัดพิธีขึ้น เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2523 โดยศึกษาเปรียบเทียบกับเสี่ยวดั้งเดิม ในหมู่บ้านตัวอย่างของเสี่ยวทางการ

4.2 กำจกัการงานที่ใช้ในการวิจัย

ก. เสี่ยวดั้งเดิม (Traditional Seiw) หมายถึงผูกเสี่ยวที่ญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวเป็นผู้ผูกเสี่ยวให้ คือการผูกมิตร ผูกเพื่อน แปลเป็นชาว หรือหญิงเพศเดียวกัน ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่รักใคร่สนิทสนม เป็นเพื่อนกันมาก่อน หรือพ่อแม่เห็นเด็กที่มีรูปร่างหน้าตาคล้ายคลึงกับลูกของตน ก็จะผูกเสี่ยวให้แก่ลูก หรืออาจมีการผูกเสี่ยวกันเองระหว่างผู้ใหญ่ด้วยกัน และยอมรับว่าเป็นเพื่อนรัก เพื่อนตายต่อกัน เมื่อผูกเสี่ยวกันแล้วจะเรียกว่า "เสี่ยวรัก เสี่ยวแพง" ดังนั้นเสี่ยวประเภทนี้ส่วนใหญ่จึงมีรากฐานมาจากความรัก ความสนิทสนมกันมาก่อน ซึ่งชาวอีสานได้ยึดถือปฏิบัติการผูกเสี่ยวดังกล่าว จนเป็นประเพณีอันดีงามสืบต่อกันมา

ข. เสื้อขาวทางการ (Official Seiw) หมายถึงเสื้อขาวที่ใส่เข้าพิธีผูก
เสี่ยว ซึ่งถึงอำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น ได้จัดพิธีผูกเสี่ยวเป็นทางการขึ้นเมื่อ
วันที่ 29 พฤษภาคม 2523 เสื้อขาวประเภทนี้ผู้เสี่ยวอาจจะรู้จักหรือไม่รู้จักกันมาก่อน
ก็ได้ การรับผู้เสี่ยวขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคณะกรรมการผูกเสี่ยว โดยพิจารณาจาก
บุคลิกภาพ อุปนิสัยใจคอ อายุ การศึกษา และต้องเป็นเพศเดียวกัน

ค. เริ่มรู้จักคำว่า "เสี่ยว" หมายถึง เริ่มได้ยินคำว่า "เสี่ยว" และ
รู้ความหมายว่า เสี่ยวคือเพื่อนแท้ เพื่อนตาย

ง. ช่วงเวลา 2 ปีที่เสี่ยวติดต่อกัน หมายถึง ช่วงเวลาดังนั้นมีจนายน
2523 ถึง พฤษภาคม 2525

จ. โครงการผูกเสี่ยวทางการ หรือโครงการ "วันผูกเสี่ยว" หมายถึง
โครงการผูกเสี่ยวที่ทางกิ่งอำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น จัดขึ้นเมื่อวันที่ 29
พฤษภาคม 2523

4.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้.-

ก. รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร บทความ และเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับ
การผูกเสี่ยวดั้งเดิม และเสี่ยวทางการ

ข. สัมภาษณ์แบบสะดวก เพื่อสัมภาษณ์ผู้ที่ได้รับการผูกเสี่ยวทางการ เมื่อ
วันที่ 29 พฤษภาคม 2523 ณ กิ่งอำเภอเปือยน้อย และสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ในกิ่งอำเภอ
เปือยน้อย ซึ่งมีผู้เสี่ยวดั้งเดิม

ค. กระตุ้นให้ประชาชนกิ่งอำเภอเปือยน้อย อภิปรายเป็นรายบุคคล
(Individual discussion) และอภิปรายเป็นกลุ่ม (Group discussion) เกี่ยว
กับทัศนคติที่มีต่อการผูกเสี่ยวทั้ง 2 ประเภท

4.4 การเลือกสุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีดังนี้.-

ก. การเลือกสุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบวงชั้น (Stratified Random Sampling) ครั้งแรกใช้การเลือกตัวอย่างโดยการแบ่งหมู่บ้าน ในเขตกิ่งอำเภอเมืองบ่อวิน ออกเป็น 3 กลุ่ม ตามความยากจนหนาแน่นของหมู่บ้านตามแบบ กส.2 ก.¹ โดยแบ่งเป็นกลุ่มความยากจนหนาแน่นมาก ความยากจนหนาแน่นปานกลาง และความยากจนหนาแน่นน้อย ครั้งที่ 2 ได้เลือกตัวอย่างจากหมู่บ้านที่มีผู้ปลูกเสี้ยวทางการมากที่สุด และรองลงมาตามลำดับของแต่ละกลุ่ม ผลปรากฏว่าเลือกได้ตัวอย่างจากกลุ่มหมู่บ้านยากจนหนาแน่นมากได้แก่ หมู่บ้านโนนสว่าง (10 ราย) บ้านคอนนาโน (5 ราย) และบ้านนาเสียว (6 ราย) รวมตัวอย่าง 21 ราย

ตัวอย่างที่ได้จากกลุ่มหมู่บ้านยากจนหนาแน่นปานกลาง ได้แก่ บ้านท้ายแคว (11 ราย) บ้านวังม่วง (14 ราย) และบ้านเปือยน้อย (6 ราย) รวมตัวอย่าง 31 ราย

ตัวอย่างที่ได้จากกลุ่มหมู่บ้านยากจนหนาแน่นน้อย ได้แก่ บ้านโสกนาถ (22 ราย) บ้านตัวขาว (20 ราย) และบ้านตัวปลาย (16 ราย) รวมตัวอย่าง 58 ราย

รวมแล้วได้ตัวอย่างรองเสี้ยวทางการทั้งสิ้น จำนวน 110 ราย จากจำนวนผู้ปลูกเสี้ยวทั้งหมด 290 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27.5 ของผู้ปลูกเสี้ยวทั้งหมด

ข. ได้สัมภาษณ์ประชาชนกิ่งอำเภอเปือยน้อยที่มีผู้เสี้ยวทั้งเค็ม ซึ่งเป็นหมู่บ้านเดียวกันกับหมู่บ้านตัวอย่างรองเสี้ยวทางการ ปรากฏว่าเลือกได้ตัวอย่างจากกลุ่มหมู่บ้านยากจนหนาแน่นมากได้แก่ บ้านโนนสว่าง (5 ราย) บ้านคอนนาโน (11 ราย) และบ้านนาเสียว (3 ราย) รวมได้ตัวอย่าง 19 ราย

¹แบบ กส.2 ก. มีวิธีการจัดลำดับความยากจนหนาแน่นรายหมู่บ้าน ถึงอำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น ปีงบประมาณ 2525.

ตัวอย่างที่ได้จากกลุ่มหมู่บ้านชากรชนานานนอย ไชยเก บ้าน
ห้วยมร (11 ราย) บ้านวังม่วง (7 ราย) และบ้านเปือยน้อย (6 ราย) รวมได้
ตัวอย่าง 24 ราย

ตัวอย่างที่ได้จากกลุ่มหมู่บ้านชากรชนานนอย ไชยเก บ้านโศกนาถ
(20 ราย) บ้านหัวขัว (27 ราย) และบ้านหัวฝาย (14 ราย) รวมได้ตัวอย่าง 61
ราย รวมแล้วได้ตัวอย่างของเสียตั้งแต่ต้นถึงจำนวน 104 ราย

ก. ได้เลือกตัวอย่างโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบ Accidental Random
Sampling จากประชาชนถึงอำเภอเปือยน้อย ซึ่งไม่ได้ถูกเลือก และเป็นหมู่บ้านเกี่ยว
กันกับหมู่บ้านตัวอย่างของเสียทางการ เพื่อมิใช่เป็นรายบุคคลได้ตัวอย่างหมู่บ้านละ
4 ราย รวม 2 หมู่บ้าน 36 ราย และมิใช่เป็นกลุ่ม หมู่บ้านละ 2 กลุ่ม รวม 9
หมู่บ้านได้ 18 กลุ่ม สมาชิกกลุ่มละ 5-6 คน

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลได้ครบตามที่กำหนดไว้แล้ว ได้นำข้อมูลมาแจกแจงความถี่
และหาค่าร้อยละ

4.6 ข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจากผู้เขียนบางรายเมื่อแต่งงานแล้ว ได้ย้ายภูมิลำเนาไปอยู่กับคู่สมรส
ที่หมู่บ้านอื่น ผู้เขียนบางรายย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่น ทั้งชายถึงแบบชั่วคราวจะหมดภาระ
บางรายไปเรือนะถึงชื่ออื่น รวมแล้วผู้เขียนไปอยู่อื่นประมาณร้อยละ 20 จึงได้ดูผู้เสีย
ทางการไปถึงอำเภอเปือยน้อยจึงมีจำนวนลดลง จึงทำให้การศึกษากตัวอย่างยากขึ้น

4.7 ระยะเวลาในการวิจัย

ได้เริ่มศึกษาค้นคว้าเบื้องต้นตั้งแต่เดือนเมษายน 2525 ถึงวันที่ระยะ
15-30 เมษายน 2525 ศึกษาแนวความคิด และประเด็นปัญหา ตรวจสอบสภาพหมู่บ้าน
ศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสร้างแบบสอบถาม

1 พฤษภาคม ถึง 30 มิถุนายน 2525 ได้ทดสอบแบบสอบถาม และ
ปรับปรุงแบบสอบถาม ตลอดจนออกเก็บข้อมูลในหมู่บ้านต่าง ๆ ในกิ่งอำเภอเปือยน้อย
จังหวัดขอนแก่น รวม 9 หมู่บ้าน เกี่ยวกับเสียวทางการ และเสียวกึ่งเดิม

กรกฎาคม ถึง ตุลาคม 2525 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเสียวทางการ และ
เสียวกึ่งเดิมเพิ่มเติม

พฤศจิกายน 2525 เป็นต้นไป วิเคราะห์ข้อมูล รวมระยะเวลาที่ศึกษาวิจัย
1 ปี 6 เดือน ตามที่กำหนดไว้